

ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย หรือระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นสาขาทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือมนุษยศาสตร์ วิธีการสอนแบบบรรยาย (lecture) นั้น ยังเป็นวิธีการสอนที่จำเป็น โดยหลักการ อาจารย์ผู้สอนจะบรรยายเพื่อเป็นแนวทางในวิชานั้น ๆ เพื่อให้นักศึกษาได้ความรู้ไปเป็นหลักที่จะหาอ่านตำราเพิ่มเติมต่อไปด้วยตนเอง^๑ โดยเหตุนี้หนังสือตำราและวารสารทางวิชาการจึงมีความสำคัญมากในการศึกษาระดับนี้ แต่เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ตำราวิชาการภาษาไทยในเกือบทุกสาขาวิชา ยังมีไม่เพียงพอแก่ความต้องการ นักศึกษาจึงจำเป็นต้องอาศัยตำราภาษาต่างประเทศซึ่งจะต้องใช้เวลาอันมากในการทำความเข้าใจ นักศึกษาน้อยคนจะอ่านตำราภาษาต่างประเทศได้โดยสะดวก ทำให้ไม่สนใจจะค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง และฟังคำบรรยายมากเกินไป อีกประการหนึ่ง ตำราภาษาต่างประเทศนั้นเขียนขึ้นเพื่อให้เหมาะแก่นักศึกษาต่างประเทศ ซึ่งมีพื้นฐานและภูมิหลังต่างจากนักศึกษาไทย นอกจากนี้ วัฒนธรรม ระบบการศึกษา และกลวิธีการสอนในต่างประเทศก็ไม่เหมือนกับการสอนในประเทศไทย^๒ ทำให้ความรู้ที่ได้นั้นไม่เหมาะสมกับสภาพในประเทศ ฉะนั้นการขาดแคลนหนังสือตำราภาษาไทยจึงเป็นอุปสรรคข้อหนึ่งต่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

^๑ วรณยูพา สนิทวงศ์ และณัฐ ภนฺตรประวัตติ, "วิธีฝึกอบรมและแบบแผนตำรา" ใน รายงานการสัมมนาเรื่องปัญหาและบทบาทมหาวิทยาลัยในประเทศไทย, คณะรัฐศาสตร์ (พระนคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๕), หน้า ๖๔.

^๒ บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, "ประสบการณ์จากการเขียนตำราและเอกสารวิชาการ," ใน แนวทางการเขียนตำราและบทความวิชาการ, (กรุงเทพฯ: สมาคมสตรีอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย, ๒๕๒๓), หน้า ๕-๖.

ทำให้การศึกษาในระดับนี้ไม่สมบูรณ์ตามปรัชญาการศึกษาที่ได้กำหนดไว้

ปัญหาการขาดแคลนตำราภาษาไทยนี้ เนื่องจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน
 ประการแรก อาจารย์ผู้สอนไม่มีเวลาพอที่จะเรียบเรียงตำรา เพราะมีงานสอนล้นมือ และยังคง
 ต้องทำงานอื่นที่นอกเหนือไปจากด้านวิชาการ ประการต่อมา เนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจ
 ทำให้อาจารย์ต้องใช้เวลาไปทำงานส่วนตัว ซึ่งได้ผลประโยชน์ตอบแทนมากกว่าการแต่งตำรา
 และประการสุดท้ายสภาพการไม่เอื้ออำนวยในการจัดพิมพ์ เพราะอาจารย์ส่วนใหญ่ต้องประสบ
 ปัญหาในการหาเงินทุนในการจัดพิมพ์ การหาสำนักพิมพ์ และการดำเนินการจัดพิมพ์ และการจัด
 จำหน่าย^๑ มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ตระหนักดีในปัญหาเหล่านี้ และได้หาวิธีการที่จะขจัดปัญหา
 เพื่อให้นักศึกษาได้มีตำราภาษาไทยไว้ศึกษาอย่างเพียงพอ ในระยะหลังนี้มีมหาวิทยาลัยหลายแห่ง
 ได้จัดตั้งสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์ของมหาวิทยาลัย ตั้งโครงการส่งเสริมการสร้างตำราที่ช่วย
 สนับสนุนอาจารย์ให้แต่ง แปล และเรียบเรียงตำราภาษาไทย ด้วยเหตุนี้ทบวงมหาวิทยาลัยจึง
 ได้ออกระเบียบว่าด้วยการส่งเสริมตำรา^๒ เพื่อเป็นการกระตุ้นและสนับสนุนอาจารย์ให้ผลิต
 ตำรามากขึ้น หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เช่น สภาวิจัยแห่งชาติก็ได้ตั้งโครงการ
 แปลหนังสือเพื่อผลิตตำราสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์
 และมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็มีล้วนช่วยผลิตตำราที่ได้มาตรฐานในสาขา
 มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์^๓ *๓๑๖๓ ๒๑๖๖๓๖๓ ๒๑๖๖๓๖๓*

โดยลักษณะการศึกษาวិชาแพทยศาสตร์นั้น นักศึกษาแพทย์ต้องอาศัยการฟังบรรยาย
 และการปฏิบัติงานประกอบกัน รวมทั้งต้องค้นคว้าไปตามความก้าวหน้าทางวิชาการเพิ่มเติมอยู่

วิจัย โชควิวัฒน์, "อาจารย์แพทย์กับตำราภาษาไทย," สารศิริราช ๒๓

(กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔) : ๒๔๐-๒๔๓.

^๒ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, "ระเบียบทบวงมหาวิทยาลัยว่าด้วยการส่งเสริมการ
 แต่งตำรา พ.ศ. ๒๕๒๓," ใน โครงการสัมมนาการเขียนตำราและงานทางวิชาการ,

(กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓), หน้า ๑๓๒-๑๓๕.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๖-๑๔๐.

เสมอ คำรวิชาการที่ทันสมัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการศึกษาวิชาแขนงนี้ และยังรวมไปถึงผู้ประกอบอาชีพแขนงนี้ด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะตำราภาษาไทยจะช่วยให้ได้รับความรู้พื้นฐานสำหรับที่จะอ่านตำราภาษาต่างประเทศให้แตกฉานต่อไปได้ดี รวมทั้งเป็นพื้นฐานในการติดตามความก้าวหน้าของวิชาการที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจากวารสาร ในด้านตำราแพทย์ภาษาไทยนี้ก็ยังมีไม่เพียงพอแก่ความต้องการของนักศึกษาแพทย์ และแพทย์ทั่วไป เช่นเดียวกับการขาดแคลนตำราในสาขาวิชาอื่น ๆ นับตั้งแต่การแพทย์แผนปัจจุบันของไทยได้เริ่มขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในพ.ศ. ๒๔๓๕ จนถึงปี ๒๕๑๕ เป็นเวลา ๗๐ ปีนั้นปรากฏว่าเรายังมีหนังสือตำราแพทย์ภาษาไทยไม่ถึง ๗๐ เล่ม^๑ ในสภาพที่เป็นอยู่ในขณะนี้มีสำนักพิมพ์เอกชน หน่วยงานของคณะแพทยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรแพทยศาสตรตลอดจนสโมสรมิสิตนักศึกษาแพทย์ และสมาคมแพทย์เฉพาะทางต่าง ๆ ได้พยายามผลิตตำราภาษาไทยขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน ตำราที่ผลิตขึ้นมากมีคุณภาพต่างกันออกไป ในบรรดาผู้จัดพิมพ์ตำราแพทย์นี้ สโมสรมิสิตนักศึกษาแพทย์ในโรงเรียนแพทย์ต่าง ๆ นับเป็นกำลังสำคัญในการจัดพิมพ์ตำรา โครงการตำราศิริราชก็เป็นโครงการหนึ่งที่พัฒนามาจากการดำเนินงานของสโมสรมิสิตนักศึกษาแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล นับตั้งแต่เริ่มดำเนินการมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา ๙ ปี โครงการได้มีส่วนช่วยเพิ่มหนังสือตำราแพทย์เป็นจำนวนมากพอสมควร ดังนั้นการศึกษารวบรวมเรื่องนี้มุ่งศึกษาเพื่อทราบข้อดีและข้อบกพร่องของผลผลิต เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงตำราแพทย์ภาษาไทยอื่น ๆ ให้ได้มาตรฐานต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ อ่ำไพ จันทร์จรัส ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ประวัติและวิวัฒนาการการพิมพ์ในประเทศไทย"^๒ ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาด้านการพิมพ์ไว้โดยละเอียดและ

^๑สมชาย จุริระ, "หนังสือตำราแพทย์ภาษาไทย: ข้อมูลบางประการ," สารศิริราช ๒๖ (กรกฎาคม ๒๕๑๗): ๑๔๐๔.

^๒อ่ำไพ จันทร์จรัส, "ประวัติและวิวัฒนาการการพิมพ์ในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔)

X ๒๑๖

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ คลาริส่า จี. ดิมาแลนตา (Clarisa G. Dimalanta) ได้ทำวิจัยเรื่อง "Strengthening of SEAMIC Publication Activities and Strategy for Collection Development in Libraries of SEAMIC Countries" ผู้วิจัยได้นำเสนอผลงานวิจัยนี้ในการสัมมนาของศูนย์ข่าวสารทางการแพทย์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ครั้งที่ ๙ (Southeast Asian Medical Information Center หรือ SEAMIC) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และประเมินคุณค่าสิ่งพิมพ์ทางการแพทย์ของ SEAMIC จำนวน ๒๖ รายการ ประกอบด้วย หนังสือวิชาการเฉพาะ (Monographs) คู่มือ (Manuals and Handbooks) หนังสืออ้างอิง (Reference Books) และรวมรายงานการสัมมนาและประชุมเชิงปฏิบัติการ (Proceedings of the Seminars and Workshops) ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้แต่งหรือผู้จัดทำมีความรู้ในเรื่องที่จัดทำเป็นที่น่าสนใจ เป็นหนังสือที่เขียนดี มีการจัดทำภาพประกอบอย่างดี ใช้กระดาษและหมึกพิมพ์คุณภาพดี ตลอดจนการเข้ารูปล่มแข็งแรงดี แต่ยังมีข้อแตกต่างกันในด้านขนาดของรูปล่ม การใช้ชื่อในส่วนคำนำ ตำแหน่งของเลขหน้า ความกว้างแคบของขอบหนังสือ (Margin) ตลอดจนการอ้างอิงเอกสารและการเรียงลำดับเอกสารอ้างอิง และบรรณานุกรม ผู้วิจัยเสนอแนะให้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดนโยบายเกี่ยวกับรูปแบบ และการทำเอกสาร พร้อมทั้งเสนอให้มีการจัดทำคู่มือในการเตรียมต้นฉบับแก่ผู้จัดทำหนังสือ ควรกำหนดแบบการลงบรรณานุกรมเอกสารอ้างอิง โดยใช้ระบบอ้างอิงระบบใดระบบหนึ่งให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และควรมีการตรวจทานต้นฉบับอย่างถี่ถ้วน^๑

ศูนย์วิทยทรัพยากร

^๑Clarisa G. Dimalanta, "Strengthening of SEAMIC Publication Activities and Strategy Ideas for Collection Development in Libraries of SEAMIC Countries," paper presented at the 9 th SEAMIC Seminar at Surabaya, Surabaya, Indonesia, 26-31 August 1981. (xeroxed)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาคุณภาพของหนังสือที่ผลิตโดยโครงการตำราศิริราช
๒. เพื่อศึกษาส่วนประกอบต่าง ๆ ของหนังสือที่พึงมี ว่าส่วนประกอบด้านใดที่ยังคงมีข้อบกพร่อง ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุง ส่วนใดที่ได้อยู่แล้วและสมควรที่จะได้จัดทำต่อไป
๓. เพื่อรวบรวมรายชื่อหนังสือตำราแพทย์ภาษาไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๐-พ.ศ. ๒๕๒๔

ขอบเขตของงานวิจัย

งานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายที่จะประเมินคุณค่าหนังสือตำราแพทย์ ซึ่งผลิตโดยโครงการตำราศิริราชตั้งแต่แรกเริ่มดำเนินการในปี ๒๔๑๖ จนถึงปี ๒๕๒๔ ทั้งนี้ไม่รวมหนังสือประเภทรวมคำบรรยายหรือปาฐกถา รวมหนังสือที่อยู่ในขอบเขตของงานวิจัยทั้งสิ้น ๔๑ ชื่อเรื่อง

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการประเมินคุณค่าด้านเนื้อหา ผู้วิจัยถือว่าหนังสือที่ผลิตโดยโครงการตำราศิริราช ได้ผ่านการตรวจด้านความถูกต้องจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานั้น ๆ มาชั้นหนึ่งแล้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาความหมาย ลักษณะส่วนประกอบของหนังสือจากหนังสือวารสาร และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ
๒. ศึกษาเกณฑ์ในการประเมินคุณค่าหนังสือตำรา โดยการค้นคว้าจากหนังสือวารสาร และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
๓. พิจารณาเกณฑ์ที่ได้มีผู้กำหนดไว้แล้ว จากหนังสือวารสารต่าง ๆ
๔. รวบรวมเกณฑ์และพิจารณาเลือกเฉพาะเกณฑ์ที่เห็นว่ามีเหมาะสมที่จะนำมาประเมินคุณค่าหนังสือตำราแพทย์ และนำเกณฑ์เหล่านี้ไปสอบถามความคิดเห็นจากแพทย์ และผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาแพทย์ต่าง ๆ ว่าเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้มีเหมาะสมหรือไม่ ควรแก้ไขปรับปรุงข้อใดบ้าง แล้วนำความคิดเห็นต่าง ๆ นี้มาปรับปรุงเกณฑ์ที่กำหนดไว้นั้นให้ดีขึ้น และเหมาะสม

แล้วจึงกำหนดเป็นเกณฑ์สำหรับประเมินคุณค่าหนังสือตำราแพทย์ต่อไป

๕. นำหนังสือของโครงการตำราศิริราชที่อยู่ในขอบเขตของหนังสือตำราทั้งหมดมาประเมินคุณค่าตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น
๖. นำผลที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์ตามวิธีสถิติด้วยการหาค่าร้อยละ และมีช้อยล์ เลขคณิต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

๑. ทำให้ประเมินได้ว่า หนังสือของโครงการตำราศิริราช มีลักษณะและคุณภาพที่ดี มีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขปรับปรุงอย่างไร
๒. เป็นแนวทางให้ผู้จัดพิมพ์ตำราแพทย์ ได้ทราบถึงลักษณะและคุณภาพของตำราแพทย์ที่ดี
๓. ได้ทราบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการผลิตตำราแพทย์ภาษาไทย
๔. เป็นแนวทางที่จะให้มีการพัฒนาในการผลิตตำราแพทย์ภาษาไทย
๕. เป็นประโยชน์ในการจัดหาและการให้บริการของห้องสมุดแพทย์

ข้อจำกัดของการวิจัย

ผู้วิจัยอาศัยหลักการประเมินค่าหนังสือทางด้านบรรณารักษศาสตร์ ในการพิจารณา ความเป็นเนื้อหา และความน่าเชื่อถือของหนังสือ คุณค่าของหนังสือที่ประเมินอาจคลาดเคลื่อนไปจากคุณค่าที่ผู้อยู่ในวงวิชาการแพทย์ประเมิน

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

คุณค่าของหนังสือ หมายถึง หนังสือมีลักษณะครบถ้วนตามหลักการบรรณารักษศาสตร์
หนังสือตำราแพทย์ หมายถึง หนังสือที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับวิชาที่เปิดสอนตามหลักสูตร
แพทยศาสตร์แผนปัจจุบัน ที่โครงการตำราศิริราชจัดพิมพ์